

1. WSTĘP

1.1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA DO REALIZACJI PROJEKTU

Niniejsze opracowanie wykonano na zlecenie Stowarzyszenia „Kraina Dinozaurów” z siedzibą w Krasiejowie, przy ul. Sporacka 3. Opracowanie to wchodzi w skład projektu finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 - Leader, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

Celem inwentaryzacji obiektów historycznych i kulturowych na obszarze Stowarzyszenia „Kraina Dinozaurów” jest **opracowanie materiałów wyjściowych do realizacji projektów w zakresie turystycznego zagospodarowania i promocji obszaru Krainy Dinozaurów** znajdującego się w obrębie administracyjnym 7 gmin: Chrzastowice, Dobrodzień, Kolonowskie, Ozimek, Turawa, Zawadzkie, Zębówice. Celem inwentaryzacji jest także **utworzenie jednolitej bazy informacyjnej o dziedzictwie kulturowym obszaru Krainy Dinozaurów oraz wykazanie jego atrakcyjności dla celów turystyczno - rekreacyjnych.**

Właściwie utrzymane, estetycznie zagospodarowane i eksponowane walory kulturowe są dużą atrakcją turystyczną. W dużej mierze krajobraz kulturowy obszaru Krainy Dinozaurów nie uległ zniszczeniu i nie poddał się dominacji form współczesnych. Dobrze zachowały się ważne dla dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich, tradycyjne układy rozplanowania zagród oraz historyczne formy zabudowy wiejskiej. Poza tym zachowało się wiele historycznych budynków założeń dworskich, pałacowych jak i folwarcznych, choć stopniowo ulegają one zniszczeniu. Na krajobraz kultury gmin składają się w szczególności:

- zespoły pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe i zabudowa związanych z nimi folwarków (dwory, pałace, parki, budynki czworaków, folwarczne zabudowania gospodarcze),
- obiekty architektury wiejskiej (chaty drewniane, domy mieszkalne, budynki gospodarcze),
- kościoły drewniane i murowane, kapliczki, dzwonnice, przydrożne krzyże,
- cmentarze, mogiły,
- zabytki techniki: huty, młyny, mosty,
- budynki nadleśnictwa,
- historyczne układy ruralistyczne (układy rozplanowania wsi i zespołów wiejskich),
- historyczne układy rozplanowania zagród.

Inwentaryzację tworzy wykaz i charakterystyka historycznych i zabytkowych obiektów – **zabytków nieruchomych** zlokalizowanych na obszarze Krainy Dinozaurów. Wynik inwentaryzacji przedstawiono w formie opisu obiektów szczególnie atrakcyjnych oraz dokumentacji fotograficznej. **Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zabytki nieruchome jako nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.**

W niniejszym opracowaniu włączono do spisu nie tylko obiekty zabytkowe, ale także niektóre obiekty architektury współczesnej stanowiące o atrakcyjności regionu. **W oparciu o te opracowanie powstały tablice z mapami oraz opisami wybranych zabytków dla każdej z gmin wchodzących w skład Krainy Dinozaurów. Tablice te są pierwszym i autor, ma nadzieję, nie ostatnim efektem wykorzystania zgromadzonych w niniejszym opracowaniu spisu zabytków.** Tablice przygotowano zaznaczając na mapie głównej obejmującej Krainę Dinozaurów zabytki o najwyższej randze, czyli ujęte w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków. Na mapach dla poszczególnych gmin uwzględniono najciekawsze obiekty historyczne i kulturowe wraz z fotografiami.

Za podstawę sporządzania ewidencji obiektów przyjęto opinie wojewódzkiego konserwatora zabytków, a w konsekwencji spis wojewódzki oraz gminne spisy zabytków, w niektórych przypadkach dołączano do spisu nawet obiekty współczesne biorąc pod uwagę ich walory estetyczne. Niektóre obiekty włączone do ewidencji po przebudowie zatraciły częściowo cechy zabytków i należy się zastanowić czy powinny one nadal figurować w ewidencji, jednak opinia konserwatora zabytków jest wiążąca. Ważnym wnioskiem wynikającym z opracowania jest potrzeba stworzenia spisu cech architektonicznych obiektów, które powinny zostać zachowane w trakcie przebudowy czy remontów obiektów. **Autor proponuje, aby skorzystać z Funduszy Unijnych i finansować lub dopłacać do remontów przebiegających z zachowaniem cech architektonicznych, co skłoniłoby niewątpliwie mieszkańców do zachowania pierwotnego charakteru remontowanych budynków.**

Nie wszystkie miejsca na terenie Krainy Dinozaurów zostały przez autora opracowania spenetrowane, dlatego być może w opracowaniu tym powinny się znaleźć dodatkowe obiekty. Autor ma nadzieję, że opracowanie to spotka się z zainteresowaniem i w przyszłości będzie dyskutowane rozszerzenie listy obiektów o nowe propozycje.

Opracowanie to nie powstałoby bez współpracy z ludźmi reprezentującymi samorządy oraz z lokalnymi pasjonatami. Autor opracowania pragnie podziękować przedstawicielom Krainy Dinozaurów, a szczególności pani Annie Golec oraz pani Martynie Musiale za pomoc w gromadzeniu materiałów do opracowania. Podziękowania składam także urzędnikom z gmin: Chrzęstowice, Dobrodzień, Kolonowskie, Ozimek, Turawa, Zawadzkie, Zębowice za udostępnienie materiałów promocyjnych oraz wgląd do gminnych ewidencji zabytków. Dziękuję także panom: Gerardowi Mańczykowi i Pawłowi Mrozek za liczne dyskusje i sugestie, które uczyniły projekt bogatszym i stworzyły podstawy do realizacji kolejnych projektów. Pragnę podziękować także osobom, które konsultowały ze mną kolejne kroki realizacji projektu, m.in. mojej żonie specjalistce od architektury krajobrazu Magdalenie Malik oraz zaprzyjaźnionym architektom i historykom.

1.2. MERYTORYCZNE PODSTAWY OPRACOWANIA

- a) Rejestr Zabytków Województwa Opolskiego.
- b) Gminne ewidencje zabytków Chrzęstowice, Dobrodzień, Kolonowskie, Ozimek, Turawa, Zawadzkie, Zębowice.
- c) Prace terenowe polegające na zbieraniu informacji o obiektach i gromadzeniu dokumentacji fotograficznej.
- d) Weryfikacja sporządzonych spisów w konsultacji z lokalnymi miłośnikami zabytków.

1.3. OZNACZENIA ZASTOSOWANE W NINIEJSZYM OPRACOWANIU

Obiekty zostały zaopatrzone w sygnatury :

- obiekt zabytkowy wpisany do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków,

- obiekt zabytkowy zawarty w gminnej ewidencji zabytków,

(pe) - obiekt nie ujęty w gminnej ewidencji.

1.4. STATYSTYKA OBIEKTÓW ZINWENTARYZOWANYCH NA TERENIE „KRAINY DINOZAUROW”

Z poniższej tabeli wynika, że w gminnych rejestrach zabytków i poza ewidencją zinwentaryzowano na terenie „Krainy Dinozaurów” 1.382 obiektów, w tym w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków 35 obiektów.

Nazwa gminy	Ilość obiektów zawartych w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków	Szacunkowa ilość obiektów zawartych w gminnych rejestrach i poza ewidencją
Chrzastowice	2	149
Dobrodzień	6	78
Kolonowskie	2	39
Ozimek	8	538
Turawa	6	125
Zawadzkie	6	224
Zębowice	5	194
Razem	35	1.347